

НАЦІОНАЛЬНЕ САМОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ В ПОЛЬЩІ

Босак Едгар-Теодор Ігорович

аспірант кафедри Античності, середньовіччя та історії України домодерної доби,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород

Email: edhar-teodor.bosak@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-0233-0815>

Стаття присвячена розгляду українського фестивального руху в Польщі в третьому десятилітті незалежності України в контексті національного самозбереження. У роботі обґрунтовано соціальні та політичні причини актуальності збереження національної самоідентифікації українців в Польщі. Звернено увагу на правову базу цього аспекту українсько-польських відносин та на сучасну статистику кількості українців в Польщі. Автор пропонує умовний поділ українського фестивального руху в Польщі за своїм спрямуванням на «фестивали національного збереження» та «фестивали культурного обміну» в залежності від цілей, учасників та програми заходів. Подано характеристику найбільш важливих громадських організацій, що забезпечують культурні потреби української національної меншини: Об'єднання українців у Польщі, Союз українців Підляшшя, Об'єднання лемків тощо. Звернено увагу на роль мас-медіа як важливого чинника популяризації інформації про фестивали та консолідації розпорошеного по території Польщі українського народу. Як найбільш впливовий інформаційний ресурс і одночасно джерело дослідження питання розглянуто газету «Наше слово». У статті аналізуються проблеми джерел фінансування українського фестивального руху, акцентовано увагу на значній фінансовій допомозі з боку уряду Польщі, адміністрацій тмін, повітів та воєводств, а також приватних фондаций. Автор характеризує розвиток та особливості проведення найбільш відомих українсько-польських фестивалів у Польщі станом на 2021 р. Показано особливості проведення цих заходів та окремі зміни в їх діяльності, спричинені останніми подіями: військовою агресією Росії щодо України 2014 р., приходом до влади в Польщі партії «Право і справедливість» та пандемією COVID-19. Подані останні едиції українських фестивалів у Польщі, зазначено найбільш відомі гурти та колективи, що брали в них участь. Серед актуальних проблем цих культурних заходів виділяється старіння організаторів та виїзд соціально активної молоді у великі міста чи закордон. Спираючись на кількісні та якісні показники, автор акцентує увагу на зростанні впливу українського фестивального руху в Польщі в 2014 – 2021 рр. порівняно з попереднім десятиліттям.

Ключові слова: Україна, Польща, культура, фестивали, ОВП, «Наше слово», самоідентифікація.

Постановка проблеми. Фестивали музики, театру чи кіно виступають однією з основ успішних польсько-українських культурних взаємин. Кожен фестиваль, на нашу думку, цілеспрямовано або ненавмисно виконує одразу кілька завдань. Якщо не розглядати ці заходи в контексті економічної та туристичної вигоди, то крім культурного обміну вони можуть виконувати функції збереження національної свідомості та навіть політичного впливу. Ігнорування цих аспектів українсько-польських фестивалів призводить до зменшення уваги на культурну співпрацю між нашими країнами взагалі.

Значна українська діаспора в Польщі та дедалі сильніші прояви «відтоку мізків» з України звертають увагу на необхідність боротьби за національну самоідентифікацію. Гостро це відчувається в Польщі, оскільки це країна з подібною культурою, спільною історією, низьким порогом для асиміляції та паспортом громадянина Європейського Союзу. Додаткову актуальність вбачаємо в тому, що в час гібридної війни з Росією надзвичайно важливо зберігати українську самоідентифікацію як серед громадян України, так і серед діаспори, щоб уникнути «навернення» до лав представників Російської імперії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В науковій літературі сучасний український фестивальний рух у Польщі висвітлений доволі слабо.

Зародження українсько-польської фестивальної співпраці в 90-их рр. ХХ ст. згадується в роботі Л. В. Стрільчук та В. В. Стрільчука [Стрільчук, Л., Стрільчук, В., 2013], а також дисертації Ж. М. Тоценко [Тоценко, 2012]. Дослідниця Ю. В. Пачос [Пачос, 2014; Пачос, 2016] розглядає основні українсько-польські фестивали та особливості їх проведення до 2014 р. з точки зору їх впливу на збереження національної ідентичності українців. Певний аналіз українського фестивального життя у Польщі в контексті гуманітарної сфери подає у своїй дисертації О. Ф. Моцик [Моцик, 2020]. Цікаву інформацію про познанський фестиваль «Українська весна» містить стаття А. В. Васюка [Васюк, 2009]. Польська історіографія не розкриває це питання, тільки інколи дотикаючись проблеми функціонування польських фестивалів на теренах України. Верхньою межею вже існуючих досліджень є 2014 р. Головним джерелом матеріалів виступає українська газета в Польщі «Наше слово».

Мета дослідження полягає в спробі аналізу українського фестивального руху на території Польщі протягом третьої декади незалежності України в контексті національного самозбереження. Серед завдань ставиться не тільки простежити рівень розвитку та особливості українських фестивалів у Польщі, але також окреслити головні їх проблеми та

тенденції.

Виклад основного матеріалу. В 1991 р. Польща була першою країною у світі, що визнала українську незалежність. Наступне десятиліття було насичене розбудовою документальної бази майбутньої співпраці. Подальші культурні взаємини визначали статті, прописані в Договорі про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (1992 р.) [Договір між Україною і Республікою Польщею..., 1992], в Угоді про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (1997 р.) [Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща..., 1997], а також в Протоколах про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністром культури Республіки Польща за різні роки. Можливість збереження для українців своєї національної самоідентифікації в Польщі також прописана законодавчо. До основних документів тут варто віднести Декларацію про права осіб, що належать до національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1992 р. [Декларація про права осіб..., 1992], та Закон Республіки Польща «Про національні й етнічні меншини та регіональні мови» від 6 січня 2005 р. [Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, 2005].

Відштовхуючись від їх функцій та особливостей програми, всі українсько-польські фестивалі, що проводяться у Польщі, ми можемо дуже умовно поділити на дві групи за цільовим спрямуванням. Перша – для жителів Польщі, що відчувають себе українцями та прагнуть зберегти національну самоідентифікацію. Зазвичай ці фестивалі проводяться в східних регіонах Польщі, українські гурти чи театральні трупи складають переважну більшість на фестивалях, участь беруть представники 2–3 національностей, а сама програма базується на традиційній культурі та фолк-музиці. Друга група фестивалів зазвичай охоплює більшу кількість національностей, в основі її програми лежить класична чи сучасна музика, театр та кіномистецтво, а головним завданням є не збереження власної національної ідентичності, а міжкультурний мистецький діалог та «м'яка політика» пропагування своєї культури закордон. Наголошуємо, що даний поділ є умовним і базується на загальних рисах українсько-польських фестивалів.

Фестивалі української культури в Польщі проводяться здебільшого нащадками депортованих в ході операції «Вісла» в 1947 р. українців. Сьогодні вони мають польське громадянство, з дитинства чудово володіють польською мовою, однак зберігають вірність українським традиціям і повністю (або частково) ідентифікують себе з українським народом. Під час національного перепису населення 2002 р. про приналежність до українського народу стверджували 31 тис. осіб, проживаючих в Польщі [Raport z wyników Narodowego Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań, 2002]. Під час наступного перепису в 2011 р. питання були дещо змінені, і з українською національністю (як єдиною, або одною з двох) ідентифікувало себе вже 49 тис. осіб [Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, 2012]. Наразі відбувається наступний

національний перепис, що триватиме з 1 квітня по 30 червня 2021 р. Необхідність збереження самоідентичності важливе і через зростання кількості мігрантів, в основному трудових. Чимало з них асимілюється і втрачає бажання повертатись додому. Українці міцно зберігають за собою першу позицію в переліку іноземців в Польщі – 1 млн. 374 тис., згідно з адміністративними реєстрами станом на кінець квітня 2020 р. [Populacja cudzoziemców w Polsce w czasie COVID-19, 2020].

Головним суб'єктом у справі збереження української національної самоідентифікації в Польщі є громадські організації. Вони займаються організаціями фестивалів, культурних та освітніх проектів, виставок, майстер-класів тощо. Найголовнішими з них є Організація українців у Польщі, Союз українців Підляшшя, Об'єднання лемків у Польщі, Союз української незалежної молоді, Організація української молоді ПЛАСТ, Центр української культури і розвитку у Вроцлаві (CUKR), Український дім у Варшаві тощо.

Вагому роль у процесі збереження української самоідентифікації та консолідації розпорошеного по цілій території Польщі українського народу відіграють мас-медіа, серед яких найпопулярнішими є газета ОУП «Наше слово» та газета «Наш вибір», заснованого в 2004 р. однойменного фонду.

«Наше слово» – найстаріше українське періодичне видання у післявоєнній Польщі. Перший випуск вийшов в друк 15 червня 1956 р. Першочергова мета цього видання полягала в поясненні політики Другої Польської Республіки стосовно української національної меншини, депортованої внаслідок операції «Вісла» у 1947 р. Окрім того, тижневик повинен був консолідувати розпорошене українське населення, сприяти збереженню його культури та самобутності. Прикметною його особливістю, що якісно відрізняла від часописів інших нацменшин, було те, що «Наше слово» не отримало офіційної згоди на розповсюдження в Радянському Союзі. З 1990 р. видавцем тижневика стала Організація українців у Польщі [Історія, 2021].

«Наш вибір» – більш модерне видання, що здебільшого надає юридично-консультативну та інформативну допомогу для українців. Цільова аудиторія цієї газети, на відміну від «Нашого слова», це громадяни України, які тимчасово перебувають в Польщі в справах освіти, праці чи відпочинку.

Проведення українських фестивалів вимагає певного фінансування. Варто зауважити, що значну частину цього виділяє уряд Республіки Польща. Зокрема, згідно з Європейською конвенцією про права нацменшин, держава виділяє дотації на їхню підтримку. Прикладом цього може слугувати Організація українців в Польщі. Рапорт Найвищої контрольної палати Польщі за 2018 р. свідчить, що Міністр внутрішніх справ і адміністрації в 2018 р. передав ОУП дотації, загальною квотою 1 749 тис. злотих. З них значна доля йшла на фінансування газети «Наше слово» (430 тис. зл.) та на діяльність Центрив української культури (248 тис. зл.). На дитячі фестивалі та конкурси виділялось 42 тис. зл., окремо прописувалась допомога у фінансуванні

«ЯрмаРОКФесту» (14 тис. зл.), фестивалю «Зустрічі по пограниччі» (28 тис. зл.) тощо [Wystąpienie pokontrolne: Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Główny w Warszawie, 2019]. Однак центральне державне фінансування Польщі не покриває (і не повинно) всіх витрат на проведення українських фестивалів. Суттєву допомогу надають також адміністрації гмін, повітів і воєводств, адже ми бачимо їх в списку співорганізаторів та спонсорів ледь не кожного фестивалю. До фінансування подібних культурних заходів також часто залучають приватних спонсорів.

Отже, спробуємо розібратись, наскільки потужним та різноманітним є український фестивальний рух, що сприяє національному самозбереженню українців.

Провідним осередком культурного репрезентативну серед української меншості в повоєнній Польщі було Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ), засноване в 1956 р. В 1990 р. воно трансформувалось у громадську організацію «Об'єднання українців у Польщі» (ОУП). Станом на сьогодні, вона налічує десять регіональних відділів, сім самостійних гуртків, кілька десятків місцевих гуртків та приблизно 7 тис. членів. Організація ставить собі за мету зміцнення українсько-польських стосунків, сприяння національному примиренню, підтримання освітньої діяльності та проведення великої кількості заходів культурно-освітнього характеру. З березня 2021 р. очільником ОУП є Мирослав Скірка, його попередником був Петро Тима, що очолював організацію з 2006 р. [Об'єднання українців у Польщі, 2021].

Зважаючи на свою досить значну географічну розпорощеність по території Польщі, не дивно що ОУП виступає організатором багатьох українських фестивалів. Варто зробити коротких огляд найбільш відомих фестивалів, що проводяться під егідою цієї організації.

Найстарішим заходом є фестиваль української культури у Польщі, заснований ще 1967 р. Мета заходу залишається протягом багатьох років незмінною – це презентація культурних надбань української меншини та сучасних зразків культури з України [Пачос, 2016, с. 103].

Чи не найбільш відомим є «Український молодіжний ярмарок» (знаний також як «ЯрмаРОКФест») – дводенна імпреза, яку щороку влаштовують в Гданську з 1977 р. Незважаючи на назву, на заході представлені й інші музичні напрямки: фолк, ска, реггі, поп, кантрі тощо. Головними її організаторами виступають ОУП та Союз української незалежної молоді. З різні роки фестиваль присвячувався конкретним подіям: в 2007 р. – 60-річчю операції «Вісла», в 2014 р. – 200-річчю народження Тараса Шевченка та Євромайдану тощо. На сцені цього фестивалю українську культуру представляють не тільки гурти з України («Воплі Відоплясова», «Один в каное» тощо), але і польські українці: «Рибонька» і «Ганна» з Гданська, «Куллбаба» з Вроцлава, «ДагаДана» та багато інших. У 2020 р. ця музично-театральна подія відбулась вже в 44-й раз, проте вперше в режимі онлайн [Лоза, 2021]. В рамках фестивалю відбувся також дводенний «Форум фест» – панельна дискусія на тему української

культури в часи пандемії. Окрім ОУП організаторами цього дійства виступає українська театральна група «Навпаки», допомогу у фінансуванні надає міська адміністрація м. Гданськ і Міністерство внутрішніх справ та управління Польщі, почесний патронат здійснює Консулат України в Гданську.

Літом 2019 року відбувся 28-ий фестиваль «Свято культури над Ославою» в селі Мокре, гміни в Загір'ї Підкарпатського воєводства. Багатокультурність пограниччя тут репрезентують гурти з Польщі, України та Словаччини [XXVIII «Święto Kultury Nad Osławą», 2019]. Українська культура тут збереглась доволі добре – деяких людей звідси ніколи не виселяли, також багато хто повертався сюди після депортацій. Це одне із небагатьох сіл у Польщі, де більшість населення складають українці. Головним діячем цього фестивалю виступає ансамбль пісні і танцю «Ослав'яни», який існує вже більше 45 років [Лоза, 2018].

Ще одним локальним явищем самозбереження української національності в Польщі, що організовує ОУП, є Фестиваль української популярної пісні «Як я собі заспівам» в місті Моронг Острудзького повіту Вармінсько-Мазурського воєводства. В 2019 р. він відбувся в 13-й раз. Серед митців цієї едиції варто відзначити музичний гурт «Гаразд», Український ансамбль пісні й танцю «Думка», вокальний гурт «Журавка» та місцевий дитячий гурт «Іжачки». Окрім ОУП, важливу фінансову підтримку фестивалю проводить Управа міста й гміни Моронг, бургомістр Моронга Тадеуш Соберайський та Управа маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства [Мігус, 2019].

В жовтні 2019 р. українська культура була представлена на 11-ому фестивалі «Українські барви прикордоння», який щорічно проводиться в місті Бранево Вармінсько-Мазурського воєводства [Ukraińskie Barwy Pogranicza, 2019].

З 1990 р. щороку за співпраці з Союзом української незалежної молоді (до часів COVID-19) проводився фестиваль української, кашубської та німецької культури «Бітвіська ватра» в м. Бітві.

Фестиваль «VIVA Україна & VIVA Польща» у Вроцлаві є однією з найбільших мистецьких акцій, яка популяризує й просуває українську культуру у Вроцлаві та Польщі. В 2020 р. фестиваль організовувався в 9-й раз. Варто також згадати Міжнародний фестиваль церковної музики, який у 2020 році мав ювілейну 20-ту едицію, та Регіональний український фольклористичний ярмарок «З мальованої скрині».

Ще одна культурна подія, «Бесіда східних культур» у Пасленку, організовується Ельблонським відділом Організації українців в Польщі та місцевою церквою. Голова ОУП у Пасленку Іванка Гнатюк-Казановська признається, що тут, як і в інших регіонах, відчувається організаторська втома. Перші і задіяні донині організатори старіють, а молодь, яка би їх могла замінити, виїжджає [Сподарик, 2018].

Збереження української національної свідомості досягається відповідальним вихованням. Сприяють цьому також ряд дитячих фестивалів, що організовуються Об'єднанням українців Польщі. Зокрема, влітку 2019 року відбувся XLIV Фестиваль

українських дитячих гуртів в Балтійському театрі Кошаліну, на якому виступило майже 300 виконавців. Його метою є покращення добросусідських відносин між поляками, українцями і іншими національними та релігійними меншинами, а також доведення, що добросусідські відносини можуть культивуватися з дитинства [Festiwal Ukraińskich Zespołów Dziecięcych, 2019].

Менш відомими, але вартими уваги є «Свято дитячої творчості» та Дитячий фестиваль української культури в Ельблонзі, який цього року відбувався вже в 54 раз. Дитячі фестивалі зазвичай користуються меншою популярністю серед публіки, однак останні роки у цих фестивалях беруть участь по 300 – 500 юних артистів.

Слід згадати про Міжнародний танцювальний фестиваль «Осінні Арабески». Заснований захід в 2003 р. в Луганську, однак після окупації сходу місце проведення в Україні перенесено до Києва. Специфіка фестивалю в його «кочуванні»: навесні він проводиться в Україні, влітку – у Франції, восени – в Польщі, а взимку – щоразу в іншій країні (наприклад, у 2018 р. фестиваль відбувся у Марокко). Восени 2017 р. польські українці у Венгожеві (Вармінсько-Мазурське воєводство) мали можливість побачити виступ 5 танцювальних ансамблів: «Черемош» з Венгожева, «Волиняночка» з Луцька, «Фаворит» з Балти (Україна), «Сюрприз» із міста Шостка (Україна) та «Думка» з Гурова-Ілавецького [Слівінський, 2017].

У вересні 2020 р. відбулась 15-та едіція фестивалю «Зустріч культур» в Кошаліні. Головна мета цього заходу – представлення артистичного доробку національних і етнічних меншин Кошаліну та Центрального Помор'я: українців, ромів, кашубів та німців. Серед організаторів варто виділити Організацію українців у Польщі, Кашубсько-Поморський відділ в Кошаліні, Суспільно-культурне товариство німецької меншини «Померанія» та Освітньо-інтеграційну фундація «Фрейда» (ромська меншина), а також місцеві установи: Центр культури 105 в Кошаліні, Кошалінський музей і т. д. [XV Spotkanie Kultur w Koszalinie, 2020]. Українську меншину представляв передусім гурт «Горпина» з Ольштини, що виступає в стилі фольклор-рок. Він досить відомий на музичній сцені Польщі, адже виступає з 1999 р.

Традиційною формою українсько-польської культурної взаємодії є Дні української культури. До 2019 року (XVI едіція) включно проводились Дні української культури в Зеленій Гурі. 20–21 червня 2020 року відбулись XXIII Фестиваль Днів української культури у Гіжицько [XXIII Dni Kultury Ukraińskiej, 2020], а 20–23 серпня того ж року – в Щецині.

Громадсько-культурною організацією, яка також дбає про збереження національної самоідентифікації українців є Союз українців Підляшшя (СУП). Її діяльність проводиться з 1992 р. і зосереджена на Підляському та Люблінському воєводстві. Союз українців Підляшшя щорічно організовує декілька фестивалів та мистецьких імпрез української культури. Наприклад, кожної осені проходить фестиваль української культури «Підляська осінь». Він був заснований в 1991 р. під назвою «Музичні діалоги над Бугом», а свою теперішню назву отримав двома

роками пізніше. В рамках цього фестивалю проводяться літературні зустрічі, театральні вистави, ярмарки народних умільців тощо [Союз українців Підляшшя, 2021].

Союз українців Підляшшя також організовує з 1996 р. фольклорний фестиваль «На Івана, на Купала...» в селі Дубиче-Церквене на краю Біловезької пущі. Щорічно в ньому бере участь біля 200 виконавців з України та Польщі [Na Iwana na Kupała, 2021]. СУП докладає зусиль до проведення і менш відомих локальних фестивалів, серед яких, наприклад, «Джерела» в Черемсі (знаний раніше як «Польсько-українські музичні зустрічі») та «Василівка» в Дубровиці Малій.

Подібною тематикою відзначається й фестиваль «Підляська октава культур», що проводиться Воєводським осередком анімації культури (ВОАК) в Білостоці. Зокрема, в 2018 р. тут виступав Закарпатський народний хор, ансамбль «Черемшина» з Черемхи, «EthnoXL» (молодіжний рок-гурт) тощо [Лабович, 2018].

Ще одним оберегом української культури в Польщі є суспільна організація «Об'єднання лемків», зареєстрована 30 березня 1990 р. в Горліцах. Вона представлена 41 відділами в 5 воєводствах: Малопольському, Нижньосілезькому, Любуському, Підкарпатському та Великопольському [Об'єднання лемків, 2021].

Найбільший щорічний лемківський етнографічний фестиваль «Лемківська Ватра» об'єднує лемківське середовище з Польщі, України, Словаччини, Хорватії, Сербії, Канади, США та інших країн світу з 25 липня 1982 р. в польському селі Ждиня Малопольського воєводства. З 2002 р. «Лемківська ватра» підтримується не тільки польською владою та громадськими організаціями українців та лемків в Польщі, а й офіційною владою України – фестивалі відбуваються за підтримки Міністерства культури України [Пачос, 2016, с. 104].

У 2020 році фестиваль відбувся 38-ий раз і вперше – онлайн. З огляду на пандемію коронавірусу і пов'язані з цим обмеження, в період Ватри на території фестивалю була дозволена особиста присутність лише певних категорій осіб, зокрема, артистів, спеціалістів з відео та фотозйомки, обслуговуючого персоналу [Щорічний етнографічний фестиваль «Лемківська Ватра» відбулася у польській Ждині у 38-й раз і вперше – онлайн, 2021]. Можна також додати, що ця назва фестивалю може дещо вводити в оману, оскільки дійство з такою ж назвою («Лемківська ватра») проводиться також в Лугах (Любуське воєводство), у Михалові (Нижньосілезьке воєводство). Такою ж назвою користуються й фестивалі в інших країнах, наприклад, в червні 2020 р. 20-та едіція цього фестивалю мала відбутись у Еленвілі, Нью-Йорк, але була перенесена на 2021 р. через епідеміологічну ситуацію [«Лемківська Ватра» перенесена на 2021 рік, 2020].

Об'єднання лемків у Польщі організовує також фестиваль «Лемківський Кермеш у Вільхівці» та виставку «Лемківський Єрусалим» у Лігніці.

Тематично близьким до нього є дещо менш знаний фестиваль «Од Русаля до Яни», що

проводиться щорічно в останній тиждень липня з 1992 р. в селі Зиндранова Підкарпатського воєводства. Проте, організатором його виступає не Об'єднання лемків, а Музей лемківської культури у Зиндранові.

Варто також згадати про громадсько-культурне товариство «Польща – Україна», що діє з 2007 р. Воно відоме передусім завдяки тому, що з 2008 р. в Познані та інших містах Великопольщі проводить один із наймолодших фестивалів української культури – «Українська весна». Почесний патронат над проектом здійснює Міністерство культури України. Його ініціатором був Почесний консул України у Познані (і перший в цьому місті) Лукаш Горовський, якого 2011 р. не стало, але його діяльність продовжує син Вітольд. Традиції проведення фестивалю «Українська весна» ж продовжує познанське громадсько-культурне товариство «Польща – Україна» за підтримки Почесного Консульства України у Познані і Посольства України в Республіці Польщі [Романюк, 2014, с. 208].

Однак, за останні роки цей фестиваль із молодого регіонального явища виріс у відомий захід та одну з «візитних карточок» Познані. В 2019 році відзначився показом документальної стрічки «Малевич. Український квадрат» реж. Дмитра Джулая, виступом Академічного інтернаціонального оркестру «Львів» та співачки Джамали. Електронне видання Зарубіжної служби Польського радіо публікує уривок із свого інтерв'ю з деякими діячами 12-ої «Української весни» 2019 р. Зокрема, головний організатор цього фестивалю Рішард Купідур зазначає, що за останні роки популярності набирає тема «Українські сліди у Великопольщі». Пояснює він це тим, що, по-перше, тут проживає вже понад 100 тис. українців, а по-друге, в історії краю чимало визначних людей мали в своїй біографії український мотив [В Познані состоялся XII фестиваль «Українська весна», 2019]. XIII фестиваль «Українська весна» в 2020 р. відбулась в грудні в режимі онлайн. Загальний акцент дещо змістився на українсько-польсько-білоруські відносини з уваги на політичні події в Білорусі.

Вже згаданий нами Союз української незалежної молоді окрім «Українського молодіжного фестивалю» та «Битівської варті» долучається до організації Фестивалю національних меншин. Це один із наймолодших заходів такого роду, адже в липні 2020 р. відбувся всього в четвертий раз. Акцент зазвичай робиться на національній музиці, цього разу в центрі уваги виступала культура євреїв. Фестиваль відбувся в Музеї історії євреїв польських «ПОЛІН» у Варшаві за підтримки Міністерства культури та національної спадщини Польщі, Національного центру культури, а також численних культурних фондаций [IV Festiwal Muzyki Mniejszości Narodowych i Etnicznych Rzeczypospolitej, 2020].

Ідеї збереження української свідомості можуть поєднуватись із популярними нині «зеленими» тенденціями. Серед таких варто виокремити фестиваль екологічного спрямування «Еколомія». Проводиться він з 2009 р. в місті Гурове-Ілавецьке Вармінсько-Мазурського воєводства. Реалізацію фестивального дійства взяли на себе Центральноевропейський центр освіти молоді в Гурові-Ілавецькому та місцевий

Комплекс шкіл з українською мовою навчання. Крім музичних, спортивних та розважальних заходів, проводяться також і екологічні. Наприклад, люди приносять старі, непотрібні електронні прилади, натомість організатори дають саджанці рослин [Романюк, 2014, с. 212].

Уваги заслуговує також фестиваль «Україна в центрі Любліна», що проводиться щорічно з 2008 р. і представляє українські культурні новинки зі сфери музики, кіномистецтва, літератури та художньої фотографії. Організатором цього заходу виступає Фондація духовної культури пограниччя за підтримки Посольства України в Польщі [Ukraina w centrum Lublina 2020, 2020]. У 2019 році цей фестиваль носив помітний кримсько-татарський акцент, оскільки громадська організація «Кримська ініціатива» представляли проект «Крим – це Україна», а молодь представляла татарські танці і співи. Серед найяскравіших подій цієї єдиції, присвячених репрезентації української культури, можна виділити виступ українського гурту «Аудиторія», літературні читання та майстер-класи від письменника і журналіста Марка Лівіна, конкурс знань «Ukrainaterra (in) cognita» у люблінських ліцеях, показ фільму «Ukrainer. TheMovie», що показує буденне життя найбільш невідомої країни європейського континенту – своєрідний антрополого-етнографічний зріз, 7 короткометражних українських фільмів, майстер-класи по ліпленню з полімерної глини та виготовлення віночків квітів в українському стилі. Показником успішності можна вважати те, що в 2019 р. фестиваль відвідало понад 2,5 тисячі осіб [Гераль, 2019]. У 2020 р. ж, як і багато інших фестивалів, цей захід відбувся онлайн.

Цікаво, що спочатку проект «Україна у центрі Любліна» був частиною фестивалю «Фолькові Миколайки», що був створений в 1991 р. і проводиться понині. Як виразно свідчить назва, головний акцент робиться на фолк-музиці різних культур, передусім польської, української, балканської та кельтської. Серед відомих українців, що виступали на цій сцені, варто виділити тріо «Золоті ключі» на чолі з Ніною Матвієнко та капела «Черемош» Романа Кумлика [Кріль, 2020].

Етнічні фестивалі відбуваються не тільки на польсько-українському прикордонні. Наприклад, неурядова організація «Most/Brücke» на польсько-німецькому кордоні у Слубицях проводить фестиваль культури Польщі, Німеччини та України, популяризує найновітніші мистецькі течії [Моцик, 2020, с. 186].

У Збереже-Адамчуках (Люблінське воєводство) у серпні 2019 р. в десятій раз відбулись 4-ох денні Європейські дні добросусідства. Ця подія на польсько-українському кордоні передбачає концерти, ярмарки, конференції, спортивні змагання та ін. Наприклад, у 2017 р. під час заходу люди пішки або на велосипедах перетнули кордон 50 тис. разів. Як і в багатьох інших фестивалях, головною метою виступає подолання бар'єрів між громадами обох країн та покращення добросусідських відносин [Лоза, 2018]. Голова волинської обласної ради Ірина Вахович наголошує на необхідності побудови тут повноцінного переходу, що

позитивно вплинуло б на туристичну інфраструктуру Волині. Для проведення дороги до Адамчуків, за її словами, потрібно виділити 63 млн. грн. [«Потрібен перехід», – Ірина Вахович про «Адамчуки-Збереже, 2019»].

Однією з нових фестивальних ініціатив є «SkovorodaFest», що вперше відбувся у серпні 2020 р. у Вроцлаві. Дводенний фестиваль мав традиційну складову: українська музика, національна кухня, танці та мистецькі майстер-класи. Музична частина була представлена серед іншого українськими гуртами: «Вимираючі види» (Вроцлав) та «Кадабра дискети кусає». Головними організаторами виступив «ЦУКР», місцевий проект «Багатокультурний Вроцлав» та фонд «Україна» [Лоза, 2020].

Спостерігаючи за розвитком українсько-польських фестивалів на території Польщі, можна звернути увагу на деякі зміни в динаміці.

По-перше, це, звичайно, збільшення їх кількості порівняно з попереднім десятиліттям. Станом на 2021 рік їх більше сотні, хоча справді відомих близько трьох десятків.

По-друге, суттєві зміни відбулись після Російської агресії на Донбасі у 2014 р. Найбільш помітними змінами в цьому аспекті було зменшення кількості учасників з Росії, припинення діяльності окремих польсько-російських фестивалів, помітне збільшення національного нарративу серед українських митців, а також добровільні пожертви на користь українських військових в АТО.

По-третє, українські політичні та культурні кола дещо насторожено дивились на обрання Президентом Польщі в серпні 2015 р. Анджея Дуди – представника партії «Право і справедливість». Сприйняття цієї партії як націоналістичної, клерикальної та антиукраїнської посилились після резолюції 22 липня 2016 року, у якій події 1943 року (так звана «Волинська трагедія») було названо «геноцидом». Згідно з постановою, 11 липня було встановлено Національним днем пам'яті жертв геноциду, здійсненого українськими націоналістами проти громадян Другої Речі Посполитої [Сндращик, 2018]. На погіршення ставлення до українців серед поляків вплинув і одіозний фільм Войцеха Смажовського «Волинь» (2016 р.), який викликав дуже неоднозначні оцінки.

Траплялися ситуації, коли під тиском різних обставин скасовували запрошення для українських гуртів. Зокрема, польсько-українська формація «Еней» неодноразово зустрічала негативне ставлення. У 2013 р. польські публіцисти та політики правих поглядів звинуватили гурт у прославленні полковника УПА Петра Олійника (псевдонім «Еней»), хоч самі музиканти неодноразово підкреслювали, що гурт

завдячує назві головному герою поеми І. Котляревського «Енеїда» [Лоза, 2016].

У травні 2016 р. в Томашеві-Люблинському мав відбутися концерт «Гайдамаків». До події на сайті petycjeonline.com збиралися підписи щодо заборони виступу київського гурту у місті. В петиції писалось: «Ми, що нижче підписалися, у зв'язку з положеннями Конституції Польщі висловлюємо глибокий протест проти організування концерту гурту «Гайдамаки». Беручи до уваги пам'ять жертв геноциду (150 тис. поляків), по-звірячому вбитих у східній Польщі, ми закликаємо не брати участі в цьому заході». Вимогу підписало понад 600 осіб, також на сайті були помічені численні антиукраїнські коментарі та погрози спів-організаторові і власниці клубу. Концерт все-таки відбувся, хоч і місяць пізніше [Лоза, 2016]. Негатив був спричинений як назвою гурту – слово «гайдамаки» носить яскраво-виражений негативний контекст в польській історичній пам'яті, так і лірикою окремих пісень.

Проте, такі випадки носять незначний вплив і суттєво не перешкоджають українсько-польським культурним зустрічам.

Нарешті, по-четверте, корективи у фестивальному житті внесла пандемія COVID-19. Деякі фестивалі тимчасово припинили свою діяльність через санепідеміологічну ситуацію у своєму воєводстві, деякі – через відсутність фінансування тощо. Проте, багато культурних подій відбулось у режимі онлайн, відкриваючи нові перспективи подальшої фестивальної співпраці.

Висновки. По-перше, ми можемо умовно поділити українські фестивалі в Польщі на «фестивалі національного збереження» та «фестивалі культурного обміну» в залежності від головних цілей їх проведення, учасників та програми. По-друге, в третє десятиліття незалежності України кількість українсько-польських фестивалів, що проводяться в Польщі, поступово зростає. Наразі їх нараховується більше сотні, з них понад 30 направлені перш за все на збереження національної самоідентифікації українців в Польщі. Фестивалі ускладнюють свої програми, запрошують все більшу кількість учасників, краще популяризують свою діяльність через медіа. По-третє, значна частина їх фінансування забезпечується Міністерством внутрішніх справ та локальними адміністраціями гмін, повітів та воєводств як реалізація державної політики забезпечення прав національних меншин. По-четверте, для багатьох «фестивалів національного збереження» характерна певна втома, адже здебільшого вони проводяться в малих містечках та селах, де відчувається брак молоді.

Список використаних джерел

Festiwal Ukraińskich Zespołów Dziecięcych. 13.05.2019, *Ekoszalin.pl*. [Online]. Доступно: <https://ekoszalin.pl/impieza/10971-Festiwal-Ukraińskich-Zespołow-Dziecięcych-juz-w-czerwcu> (дата звернення: 03.04.2021).

IV Festiwal Muzyki Mniejszości Narodowych i Etnicznych Rzeczypospolitej, 2020. *Narodowe Centrum Kultury*. [Online]. Доступно: <https://nck.pl/projekty-kulturalne/aktualnosci/festiwal-muzyki-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-2020> (дата звернення: 20.04.2021).

Na Iwana na Kupała, Dubicze Cerkiewne (Noc Kupały), 2021. [Online]. Доступно: <http://dubicze.com/agroturystyka-podlasie-kupały.php> (дата звернення: 23.04.2021).

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, 2012. *Raport z wyników*. Warszawa. [Online]. Доступно: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (дата звернення: 14.04.2021).

Populacja cudzoziemców w Polsce w czasie COVID-19, 04.06.2020. *GUS*. [Online]. Доступно: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6329/12/1/1/populacja_cudzoziemcow_w_polsce_w_czasi_e_covid-19.pdf (дата звернення: 25.04.2021).

Raport z wyników Narodowego Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań, 2002. *GUS*. [Online]. Доступно: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/raport_z_wynikow_nsp_ludnosci_i_mieszkan_2002.pdf (дата звернення: 28.04.2021).

Ukraina w centrum Lublina 2020, 2020. [Online]. Доступно: <https://ukrainawcentrumlublina.pl/> (дата звернення: 24.04.2021).

Ukraińskie Barwy Pogranicza – Braniewo 2019, 17.10.2019. [Online]. Доступно: <http://gminabraniewo.pl/cms/index.php/1187-ukraińskie-barwy-pogranicza-braniewo-2019> (дата звернення: 21.04.2021).

Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym Dz.U. z 2005 r. poz. 141, Nr. 62.

Wystąpienie pokontrolne: Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Główny w Warszawie. P/19/001 – Wykonanie budżetu państwa w 2018 r., 2019. *Najwyższa izba kontroli*. [Online]. Доступно: https://www.nik.gov.pl/kontrolne/wyniki-kontroli-nik/pobierz,lwa~p_19_001_201903071408301551964110~id14-01.typ,kj.pdf (дата звернення: 29.04.2021).

XV Spotkanie Kultur w Koszalinie – otwarty koncert, rodzinny piknik i utrudnienia w ruchu, 11.09.2020. *Ekoszalin*. [Online]. Доступно: <https://ekoszalin.pl/impieza/11635-XV-Spotkanie-Kultur-w-Koszalinie-%E2%80%93-otwarty-koncert-rodzinny-piknik-i-utrudnienia-w-ruchu> (дата звернення: 27.04.2021).

XXIII Dni Kultury Ukraińskiej – Giżycko 2020, 2020. *Mazury travel*. [Online]. Доступно: <https://mazury.travel/wydarzenie/xxiii-dni-kultury-ukraińskiej-giżycko-2020/> (дата звернення: 22.04.2021).

XXVIII «Święto Kultury Nad Oslawą», 2019. *Brzozow24*. [Online]. Доступно: <https://brzozow24.pl/wydarzenie/994/xxviii-swieto-kultury-nad-oslaw/> (дата звернення: 30.04.2021).

В Познані состоялся XII фестиваль «Українська весна», 13.05.2019. *Polskie Radio dla Zagranicy*. [Online]. Доступно: <http://archiwum.radiopolsha.pl/6/249/Artykul/419924> (дата звернення: 28.04.2021).

Васюк, А., 2009. Фестивалі «Українська весна» у контексті розвитку українсько-польських культурних відносин, *Слов'янський вісник: Збірник наукових праць, серія «Історичні та політичні науки»*, вип. 8. Рівне: РІС КСУ, с. 124–127.

Гераль, О., 2019. XII фестиваль «Україна в центрі Любліна», *Наше слово*, № 49. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/hii-festival-ukra%1%97na-v-czenti-lyublina/> (дата звернення: 29.04.2021).

Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р., 1992. [Online]. Доступно: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_318. (дата звернення: 30.04.2021).

Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво від 18.05.1992 р., 1992. [Online]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172#Text (дата звернення: 26.04.2021).

Єндрашчик, К., 2018. Від стратегічного партнерства до прагматизму: польсько-українські стосунки у 2005 – 2017 рр., *Уманська старовина*. [Online]. Доступно: https://repositorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/24178/2/stosunki_ukrainsko-polskie_2005-2017_UA.pdf (дата звернення: 20.04.2021).

Історія, 2021. *Наше слово*. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/istorija/> (дата звернення: 28.04.2021).

Кріль, М., 2020. 30 років фольку – фестиваль «Фолькові Миколайки» в Любліні, *Polskie Radio*. [Online]. Доступно: <https://www.polskieradio.pl/398/8882/Artykul/2637701,30-rokiv-folku-festival-«Folkovy-Mikolajki»-v-Lyublini> (дата звернення: 18.04.2021).

Лабович, Л., 2018. Фестиваль під знаком українського фольклору, *Наше слово*, № 32. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/festival-pid-znakom-ukrainskogo-folkloru/> (дата звернення: 29.04.2021).

«Лемківська Ватра» перенесена на 2021 рік, 07.05.2020. *Газета української громади в Америці «Свобода»*. [Online]. Доступно: <https://svoboda-news.com/svwp/%D0%9B%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%92%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-2021-%D1%80/> (дата звернення: 28.04.2021).

Лоза, П., 2016. Закордонний фестивальний рай, *Наше слово*, № 32. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/zakordonniiy-festivalniy-ray/> (дата звернення: 27.04.2021).

Лоза, П., 2018. Літо, просто літо, *Наше слово*, № 28. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/lito-prosto-lito/> (дата звернення: 24.04.2021).

Лоза, П., 2020. Фестиваль «Skovorodafest» у Вроцлаві, *Наше слово*. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/news/festyval-skovorodafest-u-vroclavi/> (дата звернення: 29.04.2021).

Лоза, П., 2021. Молодіжний ярмарок онлайн, *Наше слово*, №3. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/molodizhnyj-yarmarok-onlajn/> (дата звернення: 28.04.2021).

Мігус, С., 2019. Моронзький фестиваль по... гуровськи, *Наше слово*, № 41. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/moronzkij-festival-po-gurovski/> (дата звернення: 28.04.2021).

Моцик, О., 2020. *Інституційні чинники модернізації українсько-польських відносин у гуманітарній сфері в умовах процесів євроінтеграції* [Текст] дисертація. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Моцик Олександр Федорович, Луцьк, 267 с. [Online]. Доступно: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/dis_mocyk.pdf (дата звернення: 20.04.2021).

Об'єднання лемків. Офіційний веб-сайт, 2021. [Online]. Доступно: <http://www.lemkounion.pl/index.html> (дата звернення: 25.04.2021).

Об'єднання українців у Польщі. Офіційний веб-сайт, 2021. [Online]. Доступно: <https://ukraincy.org.pl/uk/> (дата звернення: 25.04.2021).

Пачос, Ю., 2014. *Українсько-польське співробітництво в галузі культури (перше десятиліття XXI століття)*: дисертація на здобуття ступ. канд. іст. наук : 07.00. Вінниця, 247 с.

Пачос, Ю., 2016. Фестивалі української культури в Польщі початку XXI ст. як форма збереження ідентичності українців в Польщі, *Політичне життя*, № 1-2, с. 102–107.

«Потрібен перехід», – Ірина Вахович про «Адамчуки-Збереже», 11.08.2019. *Перше інформаційне агентство «Волинські новини»*. [Online]. Доступно: <https://www.volynnews.com/news/all/potriben-perekhid-iryna-vakhovych-pro-adamchuky-zberezhe/> (дата звернення: 27.04.2021).

- Романюк, І., 2014. Фестивалі української культури в Польщі як елемент мистецької українсько-польської співпраці початку ХХІ ст., *Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика*, вип. 19, с. 206–213.
- Слівінський, Д., 2017. Танцювальний фестиваль у школі з душею, *Наше слово*, № 47. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/tancjuwalnij-festival-u-shkoli-z-dusheju/> (дата звернення: 27.04.2021).
- Союз українців Підляшшя. Офіційний веб-сайт, 2021. [Online]. Доступно: <http://zup.podlasie.pl/> (дата звернення: 28.04.2021).
- Сподарик, Г., 2018. Спільне бесідування, *Наше слово*, № 35. [Online]. Доступно: <https://nasze-slowo.pl/spilne-besiduvannja/> (дата звернення: 27.04.2021).
- Стрільчук, Л. В., Стрільчук, В. В., 2013. *Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва*: монографія, Луцьк: Волинські старожитності. 258 с.
- Тоценко, Ж., 2012. *Співпраця в галузі культури як складова українсько-польських гуманітарних відносин*: автореф. дис. канд. іст. наук: 26.00.0., Київ: нац. ун-т культури і мистецтв. 16 с.
- Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти від 20.05.1997, 1997. [Online]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_058#Text (дата звернення: 22.04.2021).
- Щорічний етнографічний фестиваль «Лемківська Ватра» відбулася у польській Ждині у 38-й раз і вперше – онлайн. 13.05.2021, *Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ»*. [Online]. Доступно: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3067089-u-zdini-vidbulasa-38ma-lemkivska-vatra.html> (дата звернення: 30.04.2021).

References

- Deklaracja pro prawa osib, shho nalezhatj do nacionaljnykh abo etnichnykh, religijnnykh ta movnykh menshyn*. [Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities]. Pryjnjato rezolucijeju 47/135 Ghegeneralnojji Asambleji OON vid 18 ghrudnja 1992 r., 1992. [Online]. Dostupno: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_318. (data zvernennja: 30.04.2021). (in Ukrainian).
- Doghovir mizh Ukrajinou i Respublikou Poljsheju pro dobrosusidstvo, družni vidnosyny i spivrobotnytstvo vid 18.05.1992 r. [Treaty between Ukraine and the Republic of Poland on Good Neighbourhood, Friendly Relations and Cooperation dated 18.05.1992], 1992. [Online]. Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172#Text (data zvernennja: 26.04.2021). (in Ukrainian).
- Festiwal Ukraińskich Zespołów Dziecięcych, 13.05.2019. *Ekoszalin.pl*. [Online]. Dostupno: <https://ekoszalin.pl/impreza/10971-Festiwal-Ukraińskich-Zespołów-Dziecięcych-juz-w-czerwcu> (data zvernennja: 03.04.2021). (in Polish).
- Gheralj, O., 2019. XII festyvalj «Ukrajina v centri Ljublina». [XII festival «Ukraine in the center of Lublin»], *Nashe slovo*, № 49. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/hii-festival-ukra%dl%97na-v-centri-lyublina/> (data zvernennja: 29.04.2021). (in Ukrainian).
- Istorijska. [History], 2021. *Nashe slovo*. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/istorija/> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- IV Festiwal Muzyki Mniejszości Narodowych i Etnicznych Rzeczypospolitej, 2020. *Narodowe Centrum Kultury*. [Online]. Dostupno: <https://nck.pl/projekty-kulturalne/aktualnosci/festiwal-muzyki-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-2020> (data zvernennja: 20.04.2021). (in Polish).
- Jendrashhyk, K., 2018. Vid strategichnogho partnerstva do pragmatyzmu: poljsjko-ukrajinsjki stosunki u 2005 – 2017 rr. [From Strategic Partnership to Pragmatism: Polish-Ukrainian Relations in 2005 – 2017], *Umansjka starovyna*. [Online]. Dostupno: https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/24178/2/stosunki_ukrainsko-polskie_2005-2017_UA.pdf (data zvernennja: 20.04.2021). (in Ukrainian).
- Kriľj, M., 2020. 30 rokiv foljku – festyvalj «Foljkovi Mykolajky» v Ljublini. [30 years of folk – «Folk Mykolayki» Festival in Lublin], *Polskie Radio*. [Online]. Dostupno: <https://www.polskieradio.pl/398/8882/Artykul/2637701,30-rokiv-foljku—festyvalj-«Foljkovi-Mykolajky»-v-Ljublini> (data zvernennja: 18.04.2021). (in Ukrainian).
- Labovych, L., 2018. Festyvalj pid znakom ukrajinsjkocho foljkloru. [Festival under the sign of Ukrainian folklore], *Nashe slovo*, № 32. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/festival-pid-znakom-ukrainskogo-foljkloru/> (data zvernennja: 29.04.2021). (in Ukrainian).
- «Lemkivsjka Vatra» perenesena na 2021 rik. [«Lemkivska Vatra» has been postponed to 2021], 07.05.2020. *Ghazeta ukrajinsjkoji ghromady v Ameryci «Svoboda»*. [Online]. Dostupno: <https://svoboda-news.com/svwp/%D0%9B%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%92%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-2021-%D1%80/> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- Loza, P., 2016. Zakordonnyj festyvaljnij raj. [Foreign festival paradise], *Nashe slovo*, № 32. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/zakordonnyj-festivalnij-ray/> (data zvernennja: 27.04.2021). (in Ukrainian).
- Loza, P., 2018. Lito, prosto lito. [Summer, just summer], *Nashe slovo*, № 28. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/lito-prosto-lito/> (data zvernennja: 24.04.2021). (in Ukrainian).
- Loza, P., 2020. Festyvalj «Skovorodafest» u Vroclavi. [Festival «Skovorodafest» in Wrocław], *Nashe slovo*. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/news/festyval-skovorodafest-u-vroclavi/> (data zvernennja: 29.04.2021). (in Ukrainian).
- Loza, P., 2021. Molodizhnyj jarmarok onlajn. [Youth fair online], *Nashe slovo*, №3. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/molodizhnyj-yarmarok-onlajn/> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- Mighus, S., 2019. Moronzkij festyvalj po...ghurovsjky. [Moronsky festival...in Gurovian], *Nashe slovo*, № 41. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/moronzkij-festival-po-gurovski/> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- Mocyk, O., 2020. *Instytucijni chynnyky modernizaciji ukrajinsjko-poljsjkykh vidnosyn u ghumanitarnij sferi v umovakh procesiv jevrointeghraciji* [Institutional factors of modernization of Ukrainian-Polish relations in the humanitarian sphere in the context of European integration processes] [Tekst] dysertacija. ... kand. polit. nauk: 23.00.02. Mocyk Oleksandr Fedorovych. Lucjk, 267 s. [Online]. Dostupno: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/dis_mocyk.pdf (data zvernennja: 20.04.2021). (in Ukrainian).
- Na Iwana na Kupała, Dubicze Cerkiewne (Noc Kupały), 2021. [Online]. Dostupno: <http://dubicze.com/agroturystyka-podlasie-kupaly.php> (data zvernennja: 23.04.2021). (in Polish).
- Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, 2012. *Raport z wyników*. Warszawa. [Online]. Dostupno: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (data zvernennja: 14.04.2021). (in Polish).

- Ob'jednannja lemkiw. Oficijnyj veb-sajt. [The Lemko Association. Official website], 2021. [Online]. Dostupno: <http://www.lemkounion.pl/index.html> (data zvernennja: 25.04.2021). (in Ukrainian).
- Ob'jednannja ukrajinciv u Poljszhi. Oficijnyj veb-sajt. [The Association of Ukrainians in Poland. Official website], 2021. [Online]. Dostupno: <https://ukraincy.org.pl/uk/> (data zvernennja: 25.04.2021). (in Ukrainian).
- Pachos, Ju., 2014. *Ukrajinsjko-poljsjke spivrobotnyctvo v ghaluzi kultury (pershe desjatylyttja XXI stolittja)* [Ukrainian-Polish cooperation in the field of culture (the first decade of the XXI century)]: dysertacija na zdobuttja stup. kand. ist. nauk: 07.00. Vinnycja, 247 s. (in Ukrainian).
- Pachos, Ju., 2016. Festyvali ukrajinsjkoji kultury v Poljszhi pochatku XXI st. jak forma zberezhenja identychnosti ukrajinciv v Poljszhi. [Festivals of Ukrainian culture in Poland in the early XXI century as a form of preserving the identity of Ukrainians in Poland], *Polityczne zhyttja*. № 1–2. s. 102–107. (in Ukrainian).
- Populacja cudzoziemców w Polsce w czasie COVID-19, 04.06.2020. *GUS*. [Online]. Dostupno: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6329/12/1/1/populacja_cudzoziemcow_w_polsce_w_czasi_e_covid-19.pdf (data zvernennja: 25.04.2021). (in Polish).
- «Potriben perekhid», – Iryna Vakhovych pro «Adamchuky-Zberezhe». [«The transition is needed», – Iryna Vakhovych about «Adamchuks-Zberezhe»], 11.08.2019. *Pershe informacijne aghentstvo «Volynsjki novyny»*. [Online]. Dostupno: <https://www.volynnews.com/news/all/potriben-perekhid-iryna-vakhovych-pro-adamchuky-zberezhe/> (data zvernennja: 27.04.2021). (in Ukrainian).
- Raport z wyników Narodowego Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań, 2002. *GUS*. [Online]. Dostupno: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/raport_z_wynikow_nsp_ludnosci_i_mieszkan_2002.pdf (data zvernennja: 28.04.2021). (in Polish).
- Romanjuk, I., 2014. Festyvali ukrajinsjkoji kultury v Poljszhi jak element mystecjkoji ukrajinsjko-poljsjkoji spivpraci pochatku XXI st. [Festivals of Ukrainian culture in Poland as an element of artistic Ukrainian-Polish cooperation of the early XXI century.], *Ukraina XX stolittja: kultura, ideologija, polityka*. Vyp. 19. s. 206–213. (in Ukrainian).
- Shhorychnyj etnografichnyj festyval «Lemkivska Vatra» vidbulasja u poljsjkij Zhdyni u 38-j raz i vpershe – onlajn. [The annual ethnographic festival «Lemkivska Vatra» took place in Zhdynia, Poland for the 38th time and for the first time – online], 13.05.2021. *Mul'tymedijna platforma inomovlennja Ukrainy «Ukrinform»*. [Online]. Dostupno: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3067089-u-zdini-vidbulasa-38ma-lemkivska-vatra.html> (data zvernennja: 30.04.2021). (in Ukrainian).
- Slivinsjkyj, D., 2017. Tancjuvalnyj festyval u shkoli z dusheju. [Dance festival at school with a soul], *Nashe slovo*. № 47. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/tancjuvalnij-festyval-u-shkoli-z-dusheju/> (data zvernennja: 27.04.2021). (in Ukrainian).
- Sojuz ukrajinciv Podljaszshja. Oficijnyj veb-sajt. [Union of Ukrainians of Podlasie. Official website], 2021. [Online]. Dostupno: <http://zup.podlasie.pl/> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- Spodaryk, Gh., 2018. Spiljne besiduvannja. [Joint conversation], *Nashe slovo*. № 35. [Online]. Dostupno: <https://nasze-slowo.pl/spilne-besiduvannja/> (data zvernennja: 27.04.2021). (in Ukrainian).
- Striljchuk, L. V., Striljchuk, V. V., 2013. *Instytucijni skladovi ukrajinsjko-poljsjkykh ghumanitarnykh vzajemyn i spivrobotnyctva* [Institutional components of Ukrainian-Polish humanitarian relations and cooperation]: monografija. Lucjk: Volynsjki starozhytnosti. 258 s. (in Ukrainian).
- Tocenko, Zh., 2012. *Spivpracija v ghaluzi kultury jak skladova ukrajinsjko-poljsjkykh ghumanitarnykh vidnosyn* [Cooperation in the field of culture as a component of Ukrainian-Polish humanitarian relations]: avtoref. dys. kand. ist. nauk: 26.00.0. Kyjiv. nac. un-t kultury i mystectv. 16 s. (in Ukrainian).
- Ughoda mizh Urjadom Ukrainy i Urjadom Respubliki Poljszha pro spivrobotnyctvo v ghaluzi kultury, nauky i osvity vid 20.05.1997. [Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Poland on Cooperation in Education, Science and Culture dated 20.05.1997], 1997. [Online]. Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_058#Text (data zvernennja: 22.04.2021). (in Ukrainian).
- Ukraina w centrum Lublina 2020, 2020. [Online]. Dostupno: <https://ukrainawcentrumlublina.pl/> (data zvernennja: 24.04.2021). (in Polish).
- Ukraińskie Barwy Pogranicza – Braniewo 2019, 17.10.2019. [Online]. Dostupno: <http://gminabraniewo.pl/cms/index.php/1187-ukraińskie-barwy-pogranicza-braniewo-2019> (data zvernennja: 21.04.2021). (in Polish).
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym Dz.U. z 2005 r. poz. 141, Nr. 62. (in Polish).
- V Poznany sostojalsja XII festyvalj «Ukraynskaja vesna». [The 12th «Ukrainian Spring» Festival took place in Poznan], 13.05.2019. *Polskie Radio dla Zagranicy*. [Online]. Dostupno: <http://archiwum.radiopolsha.pl/6/249/Artykul/419924> (data zvernennja: 28.04.2021). (in Ukrainian).
- Vasjuk, A., 2009. Festyvali «Ukrajinsjka vesna» u konteksti rozvytku ukrajinsjko-poljsjkykh kuljturnykh vidnosyn. [Festivals «Ukrainian Spring» in the context of the development of Ukrainian-Polish cultural relations], *Slov'jansjkyj visnyk: Zbirnyk naukovykh pracj. Serija «Istorychni ta politychni nauky»*. Vyp. 8. Rivne: RIS KSU. s. 124–127. (in Ukrainian).
- Wystąpienie pokontrolne: Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Główny w Warszawie. P/19/001 – Wykonanie budżetu państwa w 2018 r., 2019. *Najwyższa izba kontroli*. [Online]. Dostupno: https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/pobierz_lwa-p_19_001_201903071408301551964110~id14~01,typ,kj.pdf (data zvernennja: 29.04.2021). (in Polish).
- XV Spotkanie Kultur w Koszalinie – otwarty koncert, rodzinny piknik i utrudnienia w ruchu, 11.09.2020. *Ekoszalin*. [Online]. Dostupno: <https://ekoszalin.pl/impreza/11635-XV-Spotkanie-Kultur-w-Koszalinie-%E2%80%93-otwarty-koncert-rodzinny-piknik-i-utrudnienia-w-ruchu> (data zvernennja: 27.04.2021). (in Polish).
- XXIII Dni Kultury Ukrainkiej – Giżycko 2020, 2020. *Mazury travel*. [Online]. Dostupno: <https://mazury.travel/wydarzenie/xxiii-dni-kultury-ukrainskiej-gizycko-2020/> (data zvernennja: 22.04.2021). (in Polish).
- XXVIII «Święto Kultury Nad Oslawą», 2019. *Brzozow24*. [Online]. Dostupno: <https://brzozow24.pl/wydarzenie/994/xxviii-swieto-kultury-nad-oslaw/> (data zvernennja: 30.04.2021). (in Polish).

SUMMARY

NATIONAL SELF-PRESERVATION OF UKRAINIANS IN THE CONTEXT OF THE MODERN FESTIVAL MOVEMENT IN POLAND

Edgar Bosak

Postgraduate student of Department of Ancient, Middle ages and Premodern history of Ukraine studies, SHEE «Uzhhorod National University», Uzhhorod

The article is dedicated to the consideration of the Ukrainian festival movement in Poland in the third decade of Ukraine 's independence in the context of national self-preservation. The paper substantiates the social and political reasons for the relevance of preserving the national self-identification of Ukrainians in Poland. Attention is paid to the legal basis of this aspect of Ukrainian-Polish relations and to the current statistics on the number of Ukrainians in Poland. The author proposes a conditional division of the Ukrainian festival movement in Poland according to its direction into «festivals of national preservation» and «festivals of cultural exchange» depending on the goals, participants and program of events. The characteristics of the most important public organizations that provide the cultural needs of the Ukrainian national minority are presented: the Association of Ukrainians in Poland, the Union of Ukrainians of Podlasie, the Lemko Association, etc. Attention is drawn to the role of the mass media as an important factor in popularizing information about festivals and consolidating the Ukrainian people scattered throughout Poland. The newspaper «Nashe Slovo» («Our word») is considered to be the most influential information resource and at the same time a source of research on the issue. The article analyzes the problems of sources of funding for the Ukrainian festival movement, focuses on significant financial assistance from the Polish government, administrations of gmins, powiats and Voivodeships, as well as private foundations. The author describes the development and features of the most famous Ukrainian-Polish festivals in Poland till 2021. The features of these events and some changes in their activities caused by recent events are shown: Russia's military aggression against Ukraine in 2014, the coming to power in Poland party «Law and Justice» and the COVID-19 pandemic. The latest editions of Ukrainian festivals in Poland are presented, the most famous bands and artists that took part in them are listed. Among the current problems of these cultural events are the aging of the organizers and the departure of socially active youth to large cities or abroad. Based on quantitative and qualitative indicators, the author making tha accent on the growing influence of the Ukrainian festival movement in Poland in 2014 – 2021 compared to the previous decade.

Keywords: Ukraine, Poland, culture, festivals, OUP, «Our word», self-identification.